

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

2022 YILI İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME NOTU

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından 31 Aralık 2022 tarihi itibariyle ülkelerin derdest başvuru sayılarına ilişkin resmi istatistikler 26 Ocak 2023 tarihinde yayımlanmıştır.

1. AİHM'deki Toplam Derdest Başvuru Sayısı

AİHM'nin toplam iş yükünün, 2018 yılından itibaren tüm ülkeler bakımından artış eğilimine girdiği görülmektedir. 2022 yılında ise bir önceki yıla göre başvuru sayısında %6,41 oranında bir artış olmuştur. 31 Aralık 2022 itibariyle AİHM önündeki tüm ülkelere ilişkin toplam derdest başvuru sayısı 74.650'dir.

Yıllar	Derdest Başvuru
31.12.2017	56.250
31.12.2018	56.350
31.12.2019	59.800
31.12.2020	62.000
31.12.2021	70.150
31.12.2022	74.650

2. Türkiye Aleyhine Yapılan Başvurular

Ülkemiz aleyhine AİHM önünde bekleyen derdest başvuru sayısı, Bakanlığımızın savunma görevini üstlendiği 2012 yılından itibaren azalma eğilimi göstermiştir. Bununla birlikte 15 Temmuz'dan kaynaklı başvuruların etkisiyle 2018 yılından itibaren başvuru sayısında artış görülmüştür. Derdest başvuru sayısı, 2020 yılında 11.750, 2021 yılında 15.251, 2022 yılında ise 20.100'dür. 2022 yılı içerisinde, ülkemiz aleyhine toplam 12.551 başvuru yapılmıştır.

Yıllar	Derdest Başvuru
31.12.2012	16.876
31.12.2013	10.931
31.12.2014	9.488
31.12.2015	8.446
31.12.2016	12.575
31.12.2017	7.518
31.12.2018	7.107
31.12.2019	9.257
31.12.2020	11.750
31.12.2021	15.251
31.12.2022	20.100

Tüm ülkeler açısından bakıldığında ise 2022 yılında, 20.100 başvuru ile ülkemiz birinci, Rusya (16.750) ikinci, Ukrayna (10.400) üçüncü, Romanya'nın ise (4800) dördüncü sırada bulunduğu görülmektedir.

Nüfus yoğunluğu açısından bakıldığında, 2022 yılında her 10.000 kişiye düşen başvuru oranı ülkemiz yönünden 1,48 olarak kaydedilmiştir. Bu konuda en yüksek oran 16,47 ile San Marino, ikinci en yüksek oran ise 4,84 ile Sırbistan'a aittir.

Dolayısıyla Ülkemiz bu oran ile nüfus yoğunluğu yönünden 47 ülke arasında 10. sırada yer almaktadır.

3. Türkiye Hakkında Verilen Kararlar

2022 yılında AİHM, ülkemiz hakkında toplam 7245 başvuruyu sonuçlandırmıştır. Bunlardan 73'ünde ihlâl kararı verilirken, 7172'sinde ise ihlâl bulunmadığı, düşme veya çeşitli nedenlerle kabul edilemezlik kararları verilmiştir. Söz konusu kararlar Daire (7 hâkim), Komite (3 hâkim) ya da tek hâkim formatlı yargısal birimler tarafından alınmıştır.

a. İhlâl Kararları

2022 yılında 374 karar ile en çok ihlâl kararı Rusya Federasyonu hakkında verilmiştir. Ülkemiz hakkında verilen ihlâl karar sayısı 73'tür. Ülkemiz aleyhinde 2018 yılında 140, 2019 yılında 96, 2020 yılında 85, 2021 yılında 76 ihlâl kararı verildiği dikkate alındığında, 2022 yılında verilen ihlâl karar sayısında bir önceki yıla göre yaklaşık %3,94 oranında bir azalma görülmektedir. Genel itibari ile düşüş eğiliminin yıllar bazında devam ettiği görülmektedir.

2022 yılında ihlâl kararlarının dağılımına bakıldığında;

Sözleşmenin 2. maddesine (Yaşam Hakkı) ilişkin sadece 2 ihlâl kararı verilmiştir. Söz konusu maddeye ilişkin 2018 yılında 11, 2019 yılında 6, 2020 yılında 2, 2021 yılında 2 ihlâl kararı verilmiştir.

Sözleşmenin İşkence yasağına ilişkin 3.maddesi yönünden herhangi bir ihlal kararı bulunmamaktadır. Kötü Muamele Yasağına ilişkin sadece 6 ihlâl kararı verilmiştir. Bu maddeye ilişkin önceki yıllar (örneğin 2018 ve 2019 yıllarında 16 adet ihlal kararının bulunduğu) gözetildiğinde genel olarak düşüş eğilimi olduğu görülmektedir.

Sözleşmenin 6.maddesi kapsamında uzun yargılama süresine ilişkin ihlâl kararı verilmemiştir. 2021 yılında ise sadece 1 ihlâl kararı verildiği dikkate alındığında düşüş eğiliminin devam ettiği görülmektedir.

Sözleşmenin 8. Maddesine (Özel ve Aile Hayatına Saygı) ilişkin sadece 4 ihlâl kararı verilmiştir. Bu maddeye ilişkin 2021 yılında 10 ihlâl kararı verildiği dikkate alındığında düşüş eğiliminin mevcut olduğu görülmektedir.

Sözleşmenin 9. Maddesine (Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü) ilişkin sadece 1 ihlâl kararı verilmiştir.

Sözleşmenin 10. Maddesine (İfade Özgürlüğü) ilişkin sadece 8 ihlâl kararı verilmiştir. Bu maddeye ilişkin 2018 yılında 40, 2019 yılında 35, 2020 ve 2021 yıllarında ise 31'er ihlâl kararı verildiği dikkate alındığında düşüş eğiliminin devam ettiği görülmektedir.

Sözleşmenin 11.maddesine (Toplantı ve Dernek Kurma Özgürlüğü) ilişkin 6 ihlâl kararı verilmiştir.

Sözleşmenin 13. Maddesine (Etkili Başvuru Hakkı) ilişkin sadece 2 ihlâl kararı verilmiştir.

b. İhlâl bulunmama, kabul edilemezlik ve düşme kararları

AİHM, 2022 yılında ülkemiz hakkında toplam 7172 başvuruyu ihlâl bulunmama, kabul edilebilirlik koşullarını karşılamama ya da düşme veya çeşitli nedenlerle reddetmiştir.

Bunlardan 5 kararda Daire (7 hâkim) tarafından esastan değerlendirme yapılarak ihlâl bulunmadığına karar verilmiştir. Yine 10 başvuru Daire tarafından, 64 başvuru ise Komite (3 hâkim) tarafından açıkça dayanaktan yoksunluk vb. nedenlerle kabul edilemez bulunarak reddedilmiştir. Diğer 7093 başvuru ise başvuru koşullarını karşılamadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

c. Tedbir kararları

2022 yılında ülkemiz aleyhine 29 adet tedbir istemli başvuru yapılmıştır. Yapılan tedbir başvurularından bir kısmı için Hükümetimizden görüş sorulmuş olup, Mahkeme'ye sağlanan bilgi ve belgeler doğrultusunda görüş sorulan tedbir taleplerinin tamamı reddedilmiştir. Diğer tedbir taleplerinden sınır dışı edilmeye konu olan yalnızca 3 başvuruda, durumun aciliyeti nedeniyle tedbir kararı verilmiştir.

d. Dostane çözüm ve tek taraflı deklarasyonlar

Ülkemiz aleyhine yapılan başvurulardan 10 tanesinde “Dostane Çözüm”, 109 tanesinde ise “Tek Taraflı Deklarasyon” nedeniyle düşme kararı verilmiştir.

4. Değerlendirme:

Ülkemiz hakkında 2022 yılında verilen 73 ihlâl kararının 42 tanesi AİHM'nin yerleşik içtihatlarına konu olması nedeniyle 3 hâkimli “Komite” tarafından verilmiştir.

İhlâl kararlarının 9 tanesinde başvuru konusu olayların 2002 yılı ve öncesinde, 36 başvuruya konu olan olayların ise 2003-2011 yılları arasında gerçekleştiği görülmektedir.

2022 yılında tüm üye ülkeler açısından bakıldığında toplam 39570 başvurunun sonuçlandırıldığı ve 1.059 ihlâl kararı verildiği görülmektedir. Buna göre, ihlâl kararlarının sonuçlandırılan başvurulara oranı %2,68'dir.

Ülkemiz hakkında sonuçlandırılan başvurulara bakıldığında ise 7245 başvuruda sadece 73 ihlâl kararı verilmiş olup ihlâl kararlarının tüm sonuçlandırılan başvurulara oranı %1,01'dir. Buna göre ülkemize ilişkin ihlâl kararlarının, karara bağlanan başvuru sayısına oranının genel ortalamasının altında olduğu görülmektedir.

2002-2022 yılları arasında ise; ülkemiz hakkında toplam 119.016 başvuru sonuçlandırılmış, sadece 3224 ihlâl kararı verilmiştir. Bu süreçte toplam ihlâl kararı sayısının sonuçlanan başvuru sayısına oranı ise %2,71'dir.

Bakanlığımızın savunma görevini üstlendiği 2012 yılından itibaren ise ülkemizle ilgili sonuçlandırılan 90.771 başvurudan sadece 1054 ihlâl kararı verilmiştir. Bu süreçte ihlâl oranı sadece %1,16'dır.